

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۲۰۸
شماره ۴

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

۱۳۸۱ / ۱۱ / ۲۰

دانشکده معارف اسلامی و حقوق

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق (گرایش حقوق جزا)

مطالعه تطبیقی نظام دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار

دراسناد سازمان ملل متحد، حقوق ایران، فرانسه و انگلیس

روح الدین کردعلیوند

استاد راهنما:

دکتر محمدعلی مهدوی ثابت

بهار ۱۳۸۱

۴۴۱۷

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق (گرایش حقوق جزا)

مطالعه تطبیقی نظام دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار

دراسناد سازمان ملل متحد، حقوق ایران، فرانسه و انگلیس

روح الدین کردعلیوند

استاد راهنما:

دکتر محمدعلی مهدوی ثابت

استاد مشاور:

دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی

بهار ۱۳۸۱

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری،
ترجمه، اقتباس و... از این پایان نامه کارشناسی ارشد
برای دانشگاه امام صادق علیه السلام محفوظ است. نقل
مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

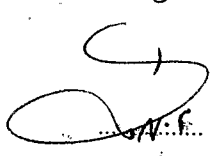
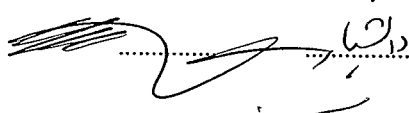
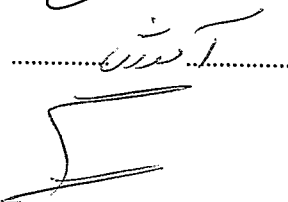

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای روح الدین کردعلیوندبه شماره دانشجویی ۷۳۳۰۹۹۵۴۳

تحت عنوان: " مطالعه تطبیقی نظام دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار(در اسناد سازمان ملل متحد، حقوق ایران، فرانسه و انگلیس)"

را از نظر شکل و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی

ارشد پیوسته پیشنهاد می کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	محل امضاء
۱) استاد راهنما:	دکتر محمدعلی مهدوی ثابت	دکتر	
۲) استاد مشاور:	دکتر علی نجفی ابرندآبادی	دکتر	
۳) استاد داور	دکتر محمد آشوری	دکتر	
۳) نماینده شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده:	آقای سعید بیگدلی		

چکیده

امروزه به یمن دستاوردهای ناشی از تحولات حقوقی و جرم شناختی، دیگر طفل همانند گذشته فردی بزرگسال ولی در ابعادی کوچک که دارای همان مسؤولیت کیفری فرد بزرگسال باشد، محسوب نمی‌شود. طفل در دنیای امروز از جایگاه فردی برخوردار می‌باشد که شخصیت، روان و جسم وی در حال شکل‌گیری و رشد است و به همین جهت در مقابل بزهکاری و بزه‌دیدگی آسیب‌پذیر می‌باشد. این ویژگی اخیر، ضرورت برخورداری اطفال و نوجوانان بزهکار از یک برخورد و رفتار افتراقی و متفاوت را آشکار می‌سازد. این مهم ابتدا در اندیشه‌های مکتب تحقیقی و نظریات مطرح شده در ششمین کنگره انسان‌شناسی جنایی مورد توجه قرار گرفت، سپس و به تدریج با ظهور مکاتب چهارگانه جرم‌شناسی‌های واکنش اجتماعی روند شکل‌گیری یک رفتار یا سیاست افتراقی نسبت به اطفال و نوجوانان بزهکار سرعت بیشتری به خود گرفت، به گونه‌ای که در کشورهای مختلف تحت تاثیر این اندیشه‌ها، مقررات خاصی در مورد اطفال و نوجوانان بزهکار وضع شد. در بعد بین‌المللی نیز مقررات سازمان ملل متحد دربردارنده اصول راهنماگونه‌ای است که مجموع آنها سیاست جنایی سازمان ملل متحد در قبال اطفال و نوجوانان بزهکار را تشکیل می‌دهد. از جمله موضوعات مهم این سیاست جنایی افتراقی، سازمان و آیین دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار است. این سازمان دارای ویژگی‌هایی چون برخورداری از نیروهای متخصص، ماهیت قضایی - اجتماعی داشتن و چند نهادی بودن می‌باشد که در فصل اول این پایان‌نامه بررسی شده است. آیین دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار نیز دارای ویژگی‌هایی چون پرهیز از دادرسی و رعایت تضمینات حقوقی طفل متهم و پیروی آن از یک الگوی تلفیقی (تنبیهی، بازپروری و ترمیمی) که در فصل دوم پایان‌نامه مورد بررسی قرار گرفته است. واژگان کلیدی: طفل بزهکار، دادگاه اطفال، سازمان دادرسی، آیین دادرسی، احکام ترمیمی و احکام اجتماعی.

الخلاصه

اليوم و بفضل المعطيات الناتجه عن متغيرات الحقوقيه و علم الاجرام نجد بأن الطفل لم يكن ككبير السن من ناحيه المسؤوليه الجزائيه لكبير السن و لذلك لا تكون مسؤوليه الجزائيه لمسؤوليه الكبير.

فالطفل فى عالم اليوم مواجهها لموقعه الفردى حيث إن شخصيته و جسمه يكونان فى طريقيهما للنمو و التكامل و لهذا الضروره لكى يكون هناك تعامل متفاوت و مختلف بهذا الشأن و هذا ما تم طرحه فى عقائد المكتب التحقيقه و النظريات اولا و من ثم التوجه اليه فى خلال الندوه السادسه لمعرفة الانسان الجنائى و من ثم و بالتدريج و بظهور المكاتب الاربعه لعلم الاجرام و عكس العمل الاجتماعى تم الاسراع فى ايجاد شكل جدى بالنسبه للتعامل او ايجاد سياسه افتراقية بالنسبه للاطفال و الاحداث. هذا بدوره ساهم فى تنشيط هذا العمل فى الكثير من البلدان حيث وضعوا هذا الامر نصب أعينهم و وضعوا مقررات حول الاطفال و الاحداث الجانحين.

اما فى البعد الدولى فإن مقررات الامم المتحده شامله لاصول عمليه و ناجحه فى هذا الشأن حيث إن السياسه الجنائيه للامم المتحده مقابل الاطفال و الاحداث الجانحين من أهم هذه المصاديق حيث تشمل موضوعات مهمه منها السياسه الافتراقية الجنائيه. مؤسسه و اصول محاكمه الاطفال و الاحداث الجانحين حيث إن هذه المؤسسه لها خصوصيات مثل وجود الكادر المتخصص و الماهيه القضائيه _ الاجتماعيه و تعدد المؤسسات حيث إننا بحثنا فى هذا الشأن فى الفصل الاول، كما تم البحث فى الفصل الثانى فى هذا الاطروحه المحاكمات و خصوصياتها مثل الاجتناب عن المحاكمه، رعايه التضمينات الحقوقيه و القانونيه الطفل المتهم و العمل بالنموذج التليفى (التنبيهى، التربيه و الترميم).

الكلمات الاساسيه: الحدث الجانح، محاكمه الاحداث (الاطفال)، المؤسسه القضائيه، اصول المحاكمات، الاحكام، الاحكام الاجتماعيه.

بر خود لازم می‌دانم که از استادان بزرگوارم

آقایان: جناب استاد دکتر مهدوی ثابت که از ابتدای ورود در دانشگاه
افتخار شاگردی ایشان را داشته و زحمت راهنمایی بنده را در این پایان‌نامه را
کشیده‌اند،

جناب استاد دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی که همواره مرهون
کمک‌های بی‌دریغ ایشان شده‌ام و از مشاوره ایشان در این پایان‌نامه بهره
برده‌ام و

جناب استاد دکتر محمد آشوری که همیشه مشمول عنایت پرمهر ایشان
بوده‌ام،

از صمیم قلب تشکر و قدردانی کنم

از دوستان ارجمندی که مرا در تهیه این پایان‌نامه یاری رسانده‌اند،

آقایان: علیرضا جمشیدی، محمد صادری،

حمید بهره‌مند، عباس تدین، شهرام ابراهیمی، رضا عباسی

و

خانم‌ها: فریده و مهناز حیدری و مرجان آقازاده

بهایت تشکر و سپاس دارم.

تقدیم به:

دکتر محمد آشوری،

دکتر محمد علی مهدوی ثابت و

دکتر علی حسین نبفی ابرندآبادی

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۱۳	فصل اول: سازمان دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار
۱۴	بخش اول: نهادهای پیش قضایی
۱۶	مبحث اول: پلیس
	گفتار اول: پلیس و نقش آن در سازمان دادرسی اطفال و
۱۷	نوجوانان بزهکار در فرانسه
۱۷	الف) سیستم پلیسی فرانسه
۱۷	(۱) پلیس ملی و بزهکاری اطفال
	(۱-۱) عدم تخصص در نیروهای پلیسی متولی مقابله با
۱۹	جرایم اطفال بزهکار
۲۰	(۲) ژاندارمری ملی و بزهکاری اطفال
۲۱	(۳) پلیس قضایی
۲۱	(۱-۳) تشکیلات پلیس قضایی
۲۲	(۲-۳) اختیارات پلیس قضایی
۲۲	ب) پیشنهادات هیأت بین وزارتی پیشگیری و درمان بزهکاری اطفال
	گفتار دوم: پلیس و نقش آن در سازمان دادرسی اطفال و
۲۳	نوجوانان بزهکار در انگلستان
	گفتار سوم: پلیس و نقش آن در دادرسی اطفال و نوجوانان
۲۵	بزهکار در ایران
۲۶	مبحث دوم: دادسرا
	گفتار اول: دادسرا و نقش آن در دادرسی
۲۷	اطفال و نوجوانان بزهکار در فرانسه
۲۷	الف) دادسرا و اختیارات گسترده حقوقی
	(۱) اختیارات دادسرا در چارچوب اصل موقعیت دار بودن
۲۷	تعقیب
	(۲) اجرای تعقیبها و آزادی عمل در انتخاب آیینهای
۲۹	دادرسی
۳۰	(۳) دادسرا و پیگیری آیینهای دادرسی بزهکار
۳۱	ب) سازمان دادسرا و توجه نظامند به خصوصیت بزهکاری اطفال
۳۲	(۱) ضرورت تاسیس دادسراهای ویژه اطفال بزهکار

	۲) فراهم نمودن امکان استفاده از شیوه‌های جایگزین	
۳۳	تعقیب برای دادرها	
۳۳	۳) ارتقاء بخشیدن به دادگستری محلی	
۳۴	گفتار دوم: تشکیلات دادستانی سلطنتی (دادسرا، CPS) انگلستان	
	گفتار سوم: دادسرا و روند حضور آن در دادرسی اطفال بزهکار در	
۳۵		ایران
	الف) جایگاه دادسرا در قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار مصوب	
۳۶		۱۳۳۸
	ب) وضعیت مداخله دادسرا در امر تعقیب جرایم اطفال پس از	
۳۷	تصویب قانون تشکیل دادگاههای عمومی انقلاب	
۳۹	بخش دوم: نهادهای قضایی و پس قضایی	
۴۰	مبحث اول: نهادهای قضایی	
۴۰	گفتار اول: دادگاههای اطفال	
۴۱	الف) دادگاههای اطفال در کشور فرانسه	
۴۲	۱) دادگاههای اطفال بزهکار	
۴۲	۱-۱) قاضی اطفال	
۴۳	۲-۱) دادگاه اطفال	
۴۴	۳-۱) دیوان جنایی اطفال	
۴۴	ب) دادگاه اطفال در حقوق انگلستان	
۴۵	ج) دادگاه اطفال در حقوق ایران	
	۱) رسیدگی به جرائم اطفال قبل از تصویب قانون «تشکیل	
۴۶	دادگاه اطفال بزهکار»	
	۲) جایگاه دادگاه اطفال بزهکار در قانون «تشکیل دادگاه	
۴۶	اطفال بزهکار»	
۴۷	۳) جایگاه دادگاه اطفال در مقررات پس از انقلاب اسلامی	
۵۰	گفتار دوم: صلاحیت‌های استثنایی در رسیدگی به جرائم اطفال	
۵۰	الف) صلاحیت‌های استثنایی در دادگاههای کشور فرانسه	
۵۰	۱) دادگاههای تحقیق	
۵۰	۱-۱) قاضی تحقیق	
۵۰	۲-۱) شعبه تشخیص اتهام	
۵۱	۲) دادگاههای صدور حکم	
۵۱	۱-۲) شعبه ویژه دادگاه تجدید نظر	

۵۲

مبحث دوم: نهادهای پس قضایی

گفتار اول: انواع مؤسسات نگهداری ، وظایف و مقررات حاکم بر

آنها

۵۳

الف) انواع مؤسسات

۵۳

۱) مؤسسات باز

۵۳

۲) مؤسسات بسته

۵۳

ب) وظایف و مقررات حاکم بر مؤسسات نگهداری

۵۴

۱) مقررات حاکم بر مؤسسات نگهداری با توجه به حقوق

۵۴

اطفال

۵۵

۱-۱) ایجاد محیط زندگی مناسب و امکانات رفاهی

۵۶

۲-۱) ایجاد تسهیلات آموزشی و کسب مهارت‌های شغلی

۵۷

۳-۱) ایجاد امکانات تفریحی و توجه به نیازهای معنوی

۵۸

۴-۱) ایجاد تسهیلات پزشکی و روانی

۵-۱) ایجاد ارتباط با خارج از موسسه یا تماس با جامعه

۵۹

گسترده

۵۹

۱-۶) فراهم نمودن امکانات بازرسی و شکایت

۶۰

۱-۷) رعایت مصلحت طفل در اقدامات انضباطی

۱-۸) محدودیت در استفاده از شیوه‌های در بند کشیدن و

۶۱

توسل به زور

۶۱

۱-۹) ایجاد تدابیری در جهت بازگشت به جامعه

۶۱

۲- مقررات حاکم بر کارکنان مؤسسات نگهداری

۶۳

گفتار دوم: نهادهای پس قضایی در کشورهای مورد بحث

۶۳

الف) نهادهای پس قضایی در کشور فرانسه

۶۳

۱) مرکز حمایت قضایی از جوانان

۶۴

۱-۱) سازمان مرکز حمایت قضایی از جوانان

۱-۲) اداره منطقه‌ای و شهرستانی مرکز حمایت قضایی از

۶۴

جوانان

۶۵

۱-۲-۱) سرویسها و مؤسسات مرکز حمایت قضایی از جوانان

۶۵

۱-۲-۱-۱) بخش عمومی

۶۵

۱-۲-۱-۱) کانون‌ها یا مؤسسات تربیتی

۶۶

۱-۲-۱-۲) مؤسسات اختصاصی حمایت قضایی از جوانان

۶۶

۱-۲-۱-۳) مؤسسات مشترک برای همه اطفال

۱-۲-۱-۴) سرویس‌های تربیتی در نزد دادگاهها

۶۶

(SEAT)

۵-۱-۱-۲-۱) مراکز فعالیت تربیتی در محیط باز

(C.A.E.)

- ۶۶
۶۷ مراکز روز (۶-۱-۱-۲-۱)
۶۷ مراکز استقرار فوری (۷-۱-۱-۲-۱)
۶۷ مراکز تربیتی پیشرفته (۸-۱-۱-۲-۱)
۶۸ بخش خصوصی (۲-۱-۲-۱)
۶۸ ۲) نمایندگان آزادی تحت مراقبت
۶۹ ۱-۲) نمایندگان داوطلب
۶۹ ۲-۲) نمایندگان دائمی
۶۹ ۳) قاضی اطفال و قاضی اجرای مجازات‌ها
۷۰ ۴) محل اجرای مجازات حبس در محیط بسته
۷۰ ب) نهادهای پس قضایی در انگلستان
۷۱ ۱) مؤسسات ویژه جوانان بزهکار
۷۲ ۲) مراکز تربیتی و تأمینی
۷۳ ۳) سازمان مسؤؤل کنترل تعلیق مراقبتی مجازات
۷۳ ۴) نهادها یا مقام‌های متولی اجرای احکام اجتماعی
۷۴ ج) نهادهای پس قضایی در ایران
۷۴ ۱) کانون اصلاح و تربیت
۷۵ ۲) ساختار کانون اصلاح و تربیت
۷۶ ۳) فعالیت‌های انجام شده در کانون اصلاح و تربیت تهران
۷۶ ۱-۳) اقدامات تأمینی
۷۶ ۱-۱-۳) پذیرش و تشخیص
۷۷ ۲-۱-۳) اسکان
۷۷ ۳-۱-۳) ملاقات
۷۷ ۴-۱-۳) بهداشت، درمان، تغذیه
۷۷ ۲-۳) اقدامات تربیتی و اصلاحی
۷۷ ۱-۲-۳) مددکاری، قادرسازی و مقابله با نامالیقات
۷۸ ۲-۲-۳) فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی
۷۸ ۳-۲-۳) روانشناسی
۷۹ ۳-۳) اقدامات رفاهی
۷۹ ۴-۳) اقدامات حمایتی
۷۹ ۵-۳) اقدامات پس از آزادی
۷۹ ۱-۵-۳) اقدامات روانشناسی و مددکاری پس از آزادی
۷۹ ۲-۵-۳) خانه‌های حمایتی و هدایتی (خانه من)

	بخش سوم: مشارکت نهادی، مشارکت در فرایند دادرسی و طرح سازمان
۸۲	دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار
۸۳	مبحث اول: مشارکت جامعه مدنی و متخصصان در فرایند دادرسی
۸۳	گفتار اول: مشارکت جامعه مدنی
	الف) مشارکت والدین، سرپرست قانونی یا فرد بزرگسال در مراحل
۸۳	رسیدگی پلیس، تحقیقات مقدماتی و اجرای حکم
۸۵	ب) نمایندگان دادستان
۸۵	ج) مشاوران دادگاه
۸۶	د) قضات غیر حرفه‌ای
۸۷	ه) هیأت منصفه
	گفتار دوم: مشارکت متخصصان، افرادی که به لحاظ تخصص
۹۰	خود در فرایند دادرسی فراخوانده می‌شوند
۹۱	الف) پزشک
۹۱	ب) وکیل
۹۱	ج) مددکاران و روانشناسان
۹۲	مبحث دوم: مشارکت در طرح سازمان دادگستری جوانان
۹۲	گفتار اول: فعالیت مشارکتی و محلی در فرانسه
۹۲	الف) همکاری با شوراهای عمومی
۹۲	ب) همکاری با وزارت کشور
۹۳	ج) تهیه قراردادهای برنامه دولت - منطقه
۹۳	گفتار دوم: فعالیت چند نهادی در انگلستان
۹۳	الف) هیأت دادگستری جوانان
۹۴	ب) فعالیت چند نهادی محلی
	گفتار سوم: ضرورت مشارکت بین نهادی در دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار
۹۵	در ایران
۱۰۱	فصل دوم: آیین دادرسی اطفال و نوجوانان بزهکار
۱۰۳	بخش اول: مراحل مقدماتی (کشف جرم و تعقیب آن)
۱۰۳	مبحث اول: مرحله کشف جرم
۱۰۴	گفتار اول: وظایف پلیس در مرحله کشف جرم
	الف) اطلاع‌رسانی سریع به طفل یا به والدین یا سرپرست قانونی
۱۰۴	طفل متهم از اتهامات وارده علیه وی
۱۰۵	ب) محدودیت تحت نظر قراردادن طفل یا نوجوان متهم
۱۰۷	۱) حالات مختلف دستگیری در حقوق انگلستان

- ۱۰۷ (۱-۱) دستگیری بر مبنای حکم قانونی
- ۱۰۸ (۲-۱) دستگیری بدون داشتن حکم قانونی
- ۱۱۰ (۲) الزامات پلیس در هنگام دستگیری در حقوق انگلستان
- ۱۱۰ (۱-۲) اطلاع دادن دلایل دستگیری به متهم در اسرع وقت
- ۱۱۰ (۲-۲) بازرسی و تجسس به دنبال دستگیری
- ۱۱۰ (۳-۲) انتقال فرد دستگیر شده به کلانتری
- ۱۱۱ (۴-۲) تفهیم اتهام در اسرع وقت و درخواست صدور قرار بازداشت
- ۱۱۱ (۵-۲) حداکثر زمان بازداشت در کلانتری
- ۱۱۲ (ج) حفظ حریم شخصی طفل یا نوجوان متهم
- (د) رعایت برخورداری طفل یا نوجوان از کمک حقوقی از همان ابتدای دریافت اتهام
- ۱۱۲ (هـ) اعلام حق سکوت
- ۱۱۲ (و) قرار دادن معاضدت پزشکی در اختیار طفل یا نوجوان متهم در مدت تحت نظر
- ۱۱۴
- گفتار دوم: پلیس و راهکارهای قضاودایی (اجتناب از ورود به نظام کیفری)**
- ۱۱۵
- (الف) طرح اخطار نهایی؛ تدبیری برای قضاودایی در مرحله پلیسی در نظام دادرسی اطفال بزهکار در انگلستان
- ۱۱۷ (۱) مقدمه
- ۱۱۸ (۱-۱) پلان برای اجرای طرح
- ۱۱۸ (۲-۱) مفهوم طرح اخطار نهایی
- ۱۱۸ (۳-۱) استثناء برای روسپی‌گری اطفال
- ۱۱۹ (۲) اتخاذ تصمیم
- ۱۱۹ (۱-۲) مسؤولیت اتخاذ تصمیم
- ۱۱۹ (۳) مسائل مربوط به ارزیابی اولیه
- ۱۱۹ (۴) ارزیابی گزینه‌ها
- ۱۲۰ (۱-۴) شدت جرایم
- ۱۲۰ (۲-۴) عوامل مخففه
- ۱۲۰ (۳-۴) عوامل مشدده
- ۱۲۱ (۵) شکل سرزنش‌ها
- ۱۲۳ **مبحث دوم: مرحله تعقیب جرم**
- ۱۲۴ **گفتار اول: دادسرا و قاعده موقعیت داشتن تعقیب**
- ۱۲۸ **گفتار دوم: دادسرا و جایگزین‌های تعقیب**
- ۱۲۹ (الف) بایگانی کردن پرونده با استفاده از راه‌حل‌های جایگزین تعقیب